

The Gleaner

Vol 14 (1977)

Οι αδελφοί Λειχούδες στην Πολωνία. Μιά άγνωστη μαρτυρία

Ντόρη Παπαστράτου

doi: [10.12681/er.381](https://doi.org/10.12681/er.381)

To cite this article:

Παπαστράτου Ν. (1977). Οι αδελφοί Λειχούδες στην Πολωνία. Μιά άγνωστη μαρτυρία. *The Gleaner*, 14, 282–291. <https://doi.org/10.12681/er.381>

ΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ ΛΕΙΧΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΩΝΙΑ

Μιά άγνωστη μαρτυρία

Νέα στοιχεία, πού αφοροῦν τοὺς ἀδελφοὺς Ἰωαννίκιο καὶ Σωφρόνιο Λειχοῦδη¹, ἀποκαλύπτονται σὲ ἀνέκδοτη ἐπιστολὴ ἑνὸς συγχρόνου τοὺς μικρασιατῆ πραματευτῆ, πού ἦταν συνάμα καὶ ἐπίτροπος τῆς Μονῆς τοῦ Σινᾶ, τοῦ Χατζηκυριάκη Βουρλιώτη τοῦ Σιναΐτη. Τὰ στοιχεία αὐτά, πού συμπληρώνουν τὶς γνώσεις μας γιὰ τοὺς δύο διδασκάλους, παρουσιάζουν τὸ πρόσθετο ἐνδιαφέρον ὅτι πλουτίζουν τὶς ἀρκετὰ πενιχρὲς σχετικὲς ἐλληνικὲς πηγές.

Τὸ ὄνομα τοῦ ἐπιστολογράφου, τοῦ Χατζηκυριάκη ἀπὸ τὰ Βουρλά τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, δὲν εἶναι ἄγνωστο. Ἀναφέρεται στὶς ἀφιερωτικὲς ἐπιγραφὰς πού συνοδεύουν μιὰ εἰκόνα τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης² καὶ δυὸ ξυλογραφίαις τοῦ Ὄρους Σινᾶ³ πού φιλοτεχνήθηκαν στὴ Λεόπολη, μὲ φροντίδα καὶ δαπάνη του, τὸ 1688 καὶ τὸ 1693, γιὰ νὰ σταλοῦν στὸ Σινᾶ. Αὐτὲς εἶναι δημοσιευμένες. Ὑπάρχει ὅμως, ἀκόμη, ἓνα σημαντικὸ ἀνέκδοτο ὕλικό, πού τὸν ἀφορᾷ. Στὰ ἀρχεῖα τῆς Μονῆς τοῦ Σινᾶ σώζονται μερικὲς ξυλογραφίαις πού τύπωσε πάλι στὴ Λεόπολη, καθὼς καὶ ἡ ἀλληλογραφία του, τριάντα τρεῖς ἐπιστολὲς πού καλύπτουν τὴν εἰκοσαετία 1689 - 1709. Ἡ ἐπιστολὴ τῆς ὁποίας δημοσιεύονται ἐδῶ τὰ ἀποσπάσματα πού ἀναφέρονται στοὺς Λειχοῦδες, ἀνήκει σ' αὐτὴ τὴ σειρά⁴.

1. Στὸ πρόσφατο δημοσίευμα τοῦ Κ.Κ. Παπουλίδη, *Οἱ Ἀδελφοὶ Λειχοῦδες*, π. «Γρηγόριος Παλαμᾶς» 53, 1970, 330 - 340, σημειώνεται καὶ ἡ προγενέστερη βιβλιογραφία. Δὲν μπόρεσα νὰ συμβουλευθῶ τὰ δύο ρωσικὰ δημοσιεύματα τοῦ Smentsovskij γιὰ τοὺς Λειχοῦδες (Πετρούπολη 1899).

2. Μ. Χατζηδάκης, *Μιά εἰκόνα ἀφιερωμένη στὸ Σινᾶ*, «Ἀφιέρωμα εἰς Κ. Ἀμαντον», Ἀθ. 1940, σ. 350-364.

3. Ἡ μιὰ χαράχτηκε (ὅπως καὶ ἡ εἰκόνα) τὸ 1688 (βλ. Ἐ. Legrand, *Bibliographie Hellénique du 17ème s.*,

Β', σ. 449). Ἔχει ἀναδημοσιευθεῖ ἀπὸ τοὺς R. Byron - T. Rice, *The birth of Western Painting*, Λονδίνο 1930, πιν. 91 καὶ ἀπὸ τὸν Μ. Χατζηδάκη, *Μιά εἰκόνα*, ὁ.π., σ. 359. Ἡ δευτέρα φέρει χρονολογία 1693/1694 (βλ. Ἐ. Legrand, ὁ.π., Γ' σ. 26 - 27). Ἔχει ἀναδημοσιευθεῖ ἀπὸ τὸν Μ. Η. L. Rabinov, *Le monastère de Sainte Catherine du mont Sinai*, Κάιρο 1938, πιν. V, VI.

4. Σῳζεται στὸ ἀρχεῖο τῆς Μονῆς τοῦ Σινᾶ: φάκελλος 1π, 17ος, 18ος, 1646-1768, ἀρ. 45.

Ἀπευθύνεται στὸν ἀρχιεπίσκοπο τοῦ Σινᾶ Ἀθανάσιο τὸν Βεροιαῖο⁵ καὶ ἔχει συναχθεῖ στὸ συναίτικο μετόχι τῆς Παναχίας τῆς Πανσολύπης στὴ Χίο⁶, ὅπου ὁ Χατζηκυριάκης εἶχε ἀποσυρθεῖ ἀπὸ τὸ 1707. Ἡ ἐπιστολὴ εἶναι γραμμένη τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1709, ἀναφέρεται ὅμως σὲ περιστατικὰ ποὺ συνέβησαν τὸ 1684 καὶ στὰ χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν⁷.

Ὁ Χατζηκυριάκης βρισκόταν στὴ Πολωνία τὴν ἐποχὴ ποὺ οἱ Λειχοῦδες ἔκαναν τὸ ταξίδι ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη στὴ Μόσχα ὅπου θὰ διευθύνουν καὶ θὰ διδάξουν στὴ νεοσύστατη ἑλληνο-λατινο-σλαβική Ἀκαδημία. Ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ δυὸ διδάσκαλοι εἶχαν ξεκινήσει ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη, μὲ συστατικὸ γράμμα τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων καὶ τοῦ Παρθενίου Ἀλεξανδρείας⁸, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1683. Ἐμειναν ἐννέα μῆνες στὴ Βλαχία καὶ ἄλλους τρεῖς στὴν Τρανσυλβανία. Ὅταν ἔφτασαν στὴν Πολωνία, τὸν Αὐγούστο τοῦ 1684, παρουσιάστηκαν στὸν βασιλέα Ἰωάννη Σομπιέτσκι ποὺ στὴν ἀρχὴ τοὺς καλοδέχτηκε, ἔπειτα ὅμως ἀρνήθηκε νὰ τοὺς ἀφήσει νὰ συνεχίσουν τὰ ταξίδια τους, γιὰ τὸν ἐπηρέασαν οἱ Ἰησουῖτες ποὺ ἤθελαν, μὲ κάθε τρόπο, νὰ ματαιώσουν τὴν ἵδρυση τῆς Ἀκαδημίας στὴ Μόσχα. Οἱ Λειχοῦδες ὑποχρεώθηκαν νὰ συνοδεύσουν τὸν βασιλεῖα στὴν ἐκστρατεία ἐναντίον τῶν Τατάρων. Μετὰ τὴ μάχη τοῦ Χοτίν, τὸν Ὀκτώβριο 1684, τοὺς δόθηκε ἡ ἄδεια νὰ μεταβοῦν στὴ Λεόπολη. Ἐκεῖ ἔμειναν ὑπὸ περιορισμὸ ὡς τὸν Ἰανουάριο τοῦ ἐπόμενου χρόνου. Ὁ Ἄλ. Λάσκαρης, βιογράφος τῶν Λειχοῦδων, σημειώνει ὅτι τότε (λαβόντες μετὰ πολλῶν δυσκολιῶν τὰ διαβατήρια αὐτῶν, ἀνεχώρησαν κρυφίως ἐκ Πολωνίας)⁹ ἐνῶ κατὰ τὸν Χρ. Παπαδόπουλο (μυστικῶς ἐδραπέτευσαν)¹⁰.

Στὸ σημεῖο αὐτό, οἱ πληροφορίες ποὺ δίνει ὁ Χατζηκυριάκης παρουσιάζουν κάπως διαφορετικὰ τὰ γεγονότα, καὶ ἡ μαρτυρία του

5. Ὁ Ἀθανάσιος ἦταν ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Σινᾶ στὰ χρόνια 1708-1720.

6. Γιὰ τὸ μετόχι αὐτὸ βλ. Κ. Ἀμμαντος, *Σιναιτικά Μνημεῖα Ἀνεκδότα*, π. «Ἑλληνικά» Α' 1928, σ. 33 - 36.

7. Ὁ Χατζηκυριάκης θέλοντας νὰ ἐνημερώσει τὸν Ἀθανάσιο γιὰ τὴ δράση του τὴν ἐποχὴ ποὺ ἐργαζόταν σὰν πραγματευτὴς στὴν Πολωνία (1674-1700) τοῦ γράφει τὶς ἀναμνήσεις του *χάρι ἱστορία* ὅπως σημειώνει ὁ ἴδιος πάνω στὸ γράμμα.

8. Δημοσιεύεται ἀπὸ τὸν Α. Παπα-

δόπουλο Κερκμέξ, *Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη* Δ' 1899, 167 - 170.

9. Ἄλ. Λάσκαρης, *Ἱστορικὴ ἀπομνημονεύσις περὶ τῆς ἐν Μόσχῃ Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας κατὰ τὸν ΙΖ' - ΙΗ' αἰῶνα*, ἦτοι περὶ τῶν ἀδελφῶν Λειχοῦδων, Ἰωαννικίου καὶ Σωφρονίου, «Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως», Β' 1864, σ. 28.

10. Χρ. Παπαδόπουλος, *Οἱ Πατριάρχαι Ἱεροσολύμων ὡς πνευματικοὶ χειρουργοὶ τῆς Ρωσσίας κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα*, «Νέα Σιών», Ε' 1907, σ. 6.

θά πρέπει να θεωρηθεί αξιόπιστη γιατί είχε παρακολουθήσει προσωπικά την υπόθεση και είχε λάβει ο ίδιος ενεργό μέρος στα όσα συνέβησαν. Ο Χατζηκυριάκης δὲν ἀναφέρει τὸ ὄνομα τῶν Λειχοῦδῶν: μιᾶ γιὰ «διο δασκαλι, ἀπο τὴν κεφαληνία αὐταδελφι» ὅμως τὰ στοιχεῖα πού δίνει καθιστοῦν τὴν ταύτιση βέβαιη. Γράφει, λοιπόν, ὅτι ἐνῶ βρισκόταν γιὰ δουλειὰ στὸ Danzig ἔμαθε ὅτι ὁ Σομπιέσκι κρατοῦσε δύο Ἕλληνες δασκάλους στὴ Λεόπολη. Γύρισε ἀμέσως στὴ Λεόπολη, γνώρισε τοὺς δασκάλους, ἔμαθε τὴν ἱστορία τους, συνάντησε τὸν βασιλῆα μὲ τὸν ὁποῖο εἶχε στενὴ φιλία, καὶ κατόρθωσε νὰ τὸν πείσει νὰ τοὺς ἐλευθερώσει. Στὸ γράμμα του πρὸς τὸν Ἀθανάσιο, ὁ Χατζηκυριάκης ἀπαριθμεῖ τὰ ἐπιχειρήματα πού χρησιμοποίησε γιὰ νὰ ἐπιτύχει αὐτὴ τὴ μεταστροφή καὶ κατόπιν περιγράφει μὲ μεγάλη ζωντάνια τὴν ἐξέλιξη τῆς ἱστορίας. Πῶς δηλαδὴ ἔστειλε ὁ βασιλῆας χρυσὸ ἀμάξι γιὰ νὰ φέρει τοὺς Λειχοῦδες στὸ παλάτι, ὅπου τοὺς παρέθεσε ἐπίσημο γεῦμα, καὶ πῶς τὴν ἄλλη μέρα, μὲ ὅλες τὶς τιμές, τοὺς ἔστειλε στὸ Κίεβο, ἀπ' ὅπου ὁ ἐκεῖ χατμάνος τοὺς πρῶθῃσε στὴ Μοσχοβία.

Οἱ πληροφορίες αὐτὲς δὲν συμβιβάζονται μὲ «μυστικὴ δραπέτευση» ἢ «κρυφὴ ἀναχώρηση». Καὶ ἂν ἀκόμη ὑποθέσουμε πῶς ὁ Σομπιέσκι ἤθελε νὰ τοὺς ἀπελευθερώσει χωρὶς νὰ τὸ μάθουν οἱ Ἰησουῖτες, μιὰ τέτοια τιμητικὴ ὑποδοχὴ καὶ κατευόδοση ἦταν ἀδύνατο νὰ μείνει κρυφὴ στὴ Λεόπολη, ὅπου οἱ πανίσχυροὶ τότε Ἰησουῖτες διέθεταν τέλειο δίκτυο κατασκοπείας.

Τὰ περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἄλλα ἀναφέρει γιὰ τοὺς Λειχοῦδες ὁ Χατζηκυριάκης, στὴ συνέχεια τῆς ἐπιστολῆς του, μᾶς εἶναι περίπου γνωστά: ὅτι ἔγιναν πλούσιοι μὲ τὴν κληρονομιά τοῦ Μελέτιου¹¹ καὶ ἔχτισαν σχολεῖο «ὡσὰν τῆς Πάντοβας» ὅπου σύγναζαν τὰ παιδιὰ τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἀρχόντων, καὶ ὅτι ἀργότερα τὰ ἔχασαν ὅλα καὶ τοὺς ἔστειλαν ἐξορία.

Ὁ Χατζηκυριάκης μᾶς πληροφορεῖ ὅτι διατήρησε τὴν ἐπαφὴ του μὲ τοὺς Λειχοῦδες. Ἀπὸ τὴ Μοσχοβία οἱ δύο ἀδελφοὶ τοῦ χάρισαν μιὰ ἐπένδυση γιὰ εὐαγγέλιο ἀπὸ σμάλτο καὶ ἀσῆμι, τοῦ ἔστειλαν γου-

11. Ὁ Ἕλληνας ἱεροδιάκονος Μελέτιος Δομέστικος εἶχε ζήσει πολλὰ χρόνια στὴ Μόσχα, ὅπου ἀπέκτησε σεβαστὴ περιουσία. Αὐτὸς εἶχε γράψει στὸ Δοσίθεο Ἱεροσολύμων, τὸ 1683, διαβιβάζοντας παράκληση τοῦ Πατριάρχου Μόσχας Ἰωακείμ, νὰ στείλει δασκάλους κατὰλληλους γιὰ τὴ Σχο-

λὴ τῆς Μόσχας, κι ὅπως ξέρουμε ὁ Δοσίθεος ἔστειλε τοὺς Λειχοῦδες. Ὁταν ἔφτασαν οἱ Λειχοῦδες στὴ Μόσχα, ὁ Μελέτιος τοὺς διέθεσε 2.000 ἀργυρᾶ ρούβλια γιὰ νὰ κτίσουν τὴν Ἀκαδημία (βλ. Ἀλ. Λάσκαρις, ὁ.π., σ. 28). Λίγο ἀργότερα πέθανε καὶ τοὺς ἄφισε τὴν περιουσία του. Βλ.

ναρικά για να ξεπληρώσουν ένα χρέος τους και του πρότειναν, το 1686, να έρθει στη Μόσχα κοντά τους. Ήταν έτοιμος ν' αποδεχτεί την πρότασή τους όταν κατέφθασε στη Λεόπολη ο σιναΐτης αρχιμανδρίτης Κύριλλος που πήγαινε κι' αυτός στη Μόσχα για να προωθήσει το θέμα τής προστασίας του Σινᾶ από το «χριστιανικώτατον και ὀρθοδοξώτατον κράτος τῶν Ρώσων»¹².

Ὁ Κύριλλος συνάντησε στη Λεόπολη δυσκολίες ἀνάλογες μ' ἐκεῖνες που εἶχαν συναντήσει πριν ἀπ' αὐτὸν οἱ Λειχοῦδες· οἱ Ἱησουῖτες τὸν κατάγγειλαν στὸν Σομπιέσκι πὼς ἦταν πράκτορας τῶν Τούρκων καὶ ἐκεῖνος δὲν τὸν ἄφινε νὰ συνεχίσει τὸ ταξίδι του. Ἡ ἐπέμβαση τοῦ Χατζηκυριάκη στάθηκε κι' αὐτὴ τῆ φορὰ ἀποτελεσματικὴ καὶ ὁ Κύριλλος μπόρεσε νὰ φτάσει στη Μοσχοβία.

Ἐκεῖ ὁ Κύριλλος θέλησε νὰ διεκδικήσει γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Σινᾶ τὴν περιουσία τοῦ Μελέτιου Δομέστικου τὴν ὁποία εἶχαν κληρονομήσει οἱ Λειχοῦδες. Κατὰ τὸν Κύριλλο, ἀφοῦ ὁ Μελέτιος ἦταν σιναΐτης ἢ περιουσία του ἔπρεπε νὰ περιέλθει στη Μονὴ τοῦ Σινᾶ. Ὁ Χατζηκυριάκης βρίσκεται ἀνακατεμένος καὶ σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση· ὁ Κύριλλος γιὰ ν' ἀποδείξει τοὺς ἰσχυρισμοὺς του ζήτησε ἀπὸ τὸν Βουρλιώτη νὰ τοῦ στείλει τὰ γράμματα τοῦ Μελέτιου ποὺ κρατοῦσε καὶ στὰ ὁποῖα ὁ τελευταῖος αὐτὸς ὑπογράφει: *Μελέτιος σιναΐτης*. Ὁ Χατζηκυριάκης ἀνταποκρίθηκε στὸ αἴτημα τοῦ Κυρίλλου καὶ ἐπειδὴ τὸ γράμμα στὸ ὁποῖο ὁ Μελέτιος ὑπογράφει ὡς σιναΐτης ἦταν ἐμπιστευτικὸ, ὁ Χατζηκυριάκης ἔκοψε καὶ τοῦ ἔστειλε μόνο τὴν ὑπογραφή.

Ἀπὸ τὸ γράμμα τοῦ Χατζηκυριάκη μαθαίνουμε πὼς οἱ Λειχοῦδες ἀντέδρασαν ἔντονα καὶ ὅτι τελικὰ ὁ Κύριλλος δὲν ἐπέτυχε τὸ σκοπὸ του. Ὁ Χατζηκυριάκης σχολιάζει τὴ διαμάχη αὐτὴ χωρὶς νὰ δικαιώνει

Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ὁ.π.σ. 7.

12. «... τῷ 1687, μετέβη εἰς Μόσχαν ὁ ἀρχιμανδρίτης τοῦ Ὁρους Σινᾶ Κύριλλος, κομίζων γράμματα τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Ἰωαννικίου καὶ 72 σιναΐτων, ἐν οἷς ἐπαναλαμβάνετο ἡ αἴτησις πρὸς τὸ ἰσχυριστικώτατον καὶ ἐνδοξώτατον κράτος τῶν Ρώσων περὶ τῆς ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῶν προσλήψεως τοῦ Ὁρους Σινᾶ». Βλ. Χρ. Παπαδόπουλος, *Οἱ Πατριάρχαι Ἱεροσολύμων...*, «Νέες Σιῶν» Δ' 1906, σ. 495. Οἱ Ρῶσοι

ἀγνόησαν, κι αὐτὴ τῆ φορὰ, τὴν προσφορὰ τῶν Σιναΐτων. Ἔστειλαν ὅμως μὲ τὸν Κύριλλο ἀφιέρωμα στη Μονὴ μιὰ ἐπάργυρη σαρκοφάγο ποὺ βρίσκεται ὡς σήμερα στὸ ἱερὸ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης καὶ φέρει τὴν ἀκόλουθη ἐπιγραφή: «ἀρχιερατεύοντος Σινᾶ ὄρος Κυρίου Ἰωαννικίου Λασκάρους εἴφερον τὸ παρὸν σεντούκι τῆς ἁγίας ἀπὸ τὴν Μοσχοβίαν ὁ ἀρχιμανδρίτης Κύριλλος ὁ Κύριος Σιναΐτης 1691». Βλ. Κ. Ἀμαντος, *Σιναΐτικα Μνημεῖα Ἀνέκδοτα*, ὁ.π., σ. 64.

κανέναν από τους δύο. Φαίνεται πάντως ότι εκείνη την εποχή σταμάτησαν οι σχέσεις του με τους Λειχοῦδες. Ὡστόσο εξακολουθεῖ νὰ πληροφορεῖται γι' αὐτούς.

Μνημονεύει τὴν ἀπόπειρά τους νὰ φύγουν κρυφὰ ἀπὸ τὴ Ρωσία, τὴν ἐξορία τους (ποὺ ὑπαινίσσεται ὅταν γράφει «ἐπάγησαν κακῶς κακοῦ») καὶ τὴ μετὰβασή τους στὸ Νόβγκοροντ ὅπου, καθὼς γνωρίζουμε, εἶχαν προσκληθεῖ ἀπὸ τὸν μητροπολίτη Ἰώβ γιὰ νὰ διδάξουν στὴν ἐκεῖ Ἑλληνικὴ Ἀκαδημία.

Τὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ, ὅπως σημειώθηκε ἤδη, ἀνήκει σ' ἐπιστολὴ τοῦ Χατζηκυριακῆ πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπο τοῦ Σινᾶ Ἀθανάσιο γραμμμένη τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1709. Δημοσιεύονται ἐδῶ μόνο τὰ τμήματα ποὺ ἀφοροῦν τοὺς ἀδελφούς Λειχοῦδες¹³.

Ὁ Χατζηκυριακῆς ἀγνοεῖ τοὺς ὀρθογραφικούς κανόνες, γράφει φωνητικά, συχνὰ ἐνώνει τὴ μιὰ λέξη μὲ τὴν ἐπόμενη, δὲν χρησιμοποιεῖ τόνους, πνεύματα καὶ κεφαλαῖα καὶ βάζει τελεῖες ἀνάμεσα στὶς περισσότερες λέξεις.

Στὸ κείμενο ποὺ δημοσιεύεται διατηρήθηκε ἡ γραφὴ τοῦ πρωτοτύπου. Γιὰ τὴν εὐκολία τοῦ ἀναγνώστη δημοσιεύεται καὶ μεταγραφή του, σύμφωνη μὲ τὴ σημερινὴ ὀρθογραφία.

† *Ελιπα.ηστινταντζικα.ακουσα.πος ηλθαν.στινλεχια.διο διδασκαλι. κετους εκρατισεν.ο ριγας-αφισα.ατελιotes.δουλιες.κε ηλθα.χαριη κηβερνισεος.ηχεν παγι.ο ριγας.στο σφεερι. προς τον μπουτζι. στους ταταρους. τους επιρεν ανταμα.τους εκλεψαν τα ρουχατον.εκακοπαθησαν.απο ολα.τα αναγγεα.καθος.εμολογουσαν. Ηπασιμον.κεολι τιν ηστορια.πος η βασιλις κε πατριαρχις. μοσχοβιας. εξιτισαν απο τιν μεγαλιη. εκλυσια. να τους στιλονη.διδασκαλους.ετζι εμης.ημεστεν.απο τιν κεφαλονια.ανταδελφι.εγο ο τρανιτερος.ηχα πρεσβιτερα.κεεχο.κε τιν σιμερο διο πεδια.οπου σπουδαζουν.στιν βενετια.τορα.εδο μας εκρατισαν.ακομη.εβαλαν καθος βλέπις. κε μας φιλαγουν.να μιν πος.κεγραφομεν.πουθενα σοσον ελεησον - ετζι. επιγα.εμαθα.τα γενομενα.πος ηπαν.η γεζουνητι.τον.ριγα.πος.ημοσχοβι. στα παντα.μας περουν.στες δυναμες.ομος. μετονα ηνε.αμαθις.τους πεζομε.οσθεμεν.τορα μας γραφουν.απο τιν μπολι.πος τουτι.ηνε πολα σοφι.στα λατινα.κεστα ελινικα.κε θελουν.ανιξουν.τα ματια.τον μοσχοβον.ετζι εβρικα.κερο.μοναξα.κεεσιντιχα τον ριγα.τον σουμπετζικι.οτι [μου] ηχεν.*

13. Ἐλπίζω νὰ δημοσιεύσω σύντομα τὸ σύνολο τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Χατζηκυριακῆ συνοδευμένο ἀπὸ τὰ χα-

ρακτικὰ ἔργα ποὺ ὀφείλονται στὴ δραστηριότητά του.

πολι.αγαπι.στουλογου.λεγοριγαμου.διατι κρατι.η γαλινοτι σου.αυτουρους.
τους καλογερους.κε ηρε ατιμια στουλογουμου.απο ολον τον κοσμο.πος
δεν φτανι.η δυναμις μου.να τους.ξορθοσο.εχοντας παρισια.κεθαρος.τηςγα-
λινοτισου.† εδοσεν.η χαρις του θεου.κεετιχεν.ορα ευλογιμενι.λεγι.ξερις.
χατζι.αυτο.οπου επιχιρισθικα να καμο.λεγο.καλα το ξερο.λεγι να μιν.
πος.κεεπιραν.μιροδια.η εξαγαρ.κε επροσταξαν.τον ηκουμενικο.κε στελ-
νονν.τους παροντας.να ενποδισουν.τιν δουλια.λεγο.οχη γαλινοτατε.με το
κεφαλιμον πιανομε † αποκερους.ελεγεν.οσουμπετζικη.οτιπος.ολα τα εθνη
εμποροουσα.με τεχνι.κε σοφια.να τα μετακινισο.ηδε τους.μοσχοβους.τα.
δυνατα.βουβαλια.δεν μπορο.να τα μετασαλενσο. Ηγουν.νακαμι.τελια αγα-
πι.ενεκεν.στους.εξαγαρ.[...]

εφοτισεν.κεεμενα.το αγιον πνευμα.κελεγο.γαλινοτατε.ετουτι ηανθο-
πι δενινε.τις τουρκιας.ηρεαποτινκεφαλονια.τοπος.τουβενετζανου.κε ηρε
σοφι.κε μεγαλι.ανθοπι.οπουεμπορουν.ακομα κενα σιντιχουν.τους ηδιους
βασιλις.κετονπατριαρχι.κε ναπαρακινισουν.σαντιν.τινιποθεσι. † ευλογιτος.
ο θεος ηταν νιχτα.εκινη.ηχαν.πλαγιασι.αδιπνιτι.λιπιμενι.κε τρογιρου του.
στρατιοτες.κετους φιλαγωνν.κεοριγας γλιγορι.γλιγορις.κε πιγενουνν.κε
τους φερονν.μεχρισο.αμαξι.κεοσοναελθουν.εστροθιν.ητραπεζα.προτι.να
ελθι ηριγισα.εσικοσαν τα ριγοπουλα.εστιλεν.να ελθουν.ημεγαλιτερι.
αρχοντες.εσικοσαν.γεματα.στινια τον βασιλεον.στινια.του πριντζιπα.βενε-
τιας.τι επαβοιο ρουχα φορεσες.αμαξα.ανθοποους.εοστοκιοβο.εστιλεν.ο-
χατμανος.τουσεπιρενι τουσεστιλεν στιν μοσχοβια.τους εχαρισαν.σαμουρ-
για.μουταστιλαν.οτι μου.ηχαν παραγγιλι.να στιλο.στινβενετια.ασπρα.δια
τα πεδια.οπου εσπουδαζαν.ταστελνο.στονγερο.μνιμονα.επουλονσα τα σα-
μουργια κεταπερνα. Ο μελετιος.ο μεγαλος.πουχεν σικοσι.τους πατριαρ-
χους.κε ηταν κε στου σινα.το ορος.κε πιρεν.τον κυρ ανανια.ηχαμεν.μεγα-
λες. αγαπες.αποκτισεν.βιος.μου γραφονν.η διδασκαλι.προσταξεμας.τη
καλοσι.να σου καμομεν. λεγο.αλο δεν θελο.μονου να παρακινισετε.τον
κιρ μελετιο.να ελθι να πιγενομεν.στου σινα.επιδι.κε εχι εκι τιν μετανια
του.μεαποκρινουντεν.πος.δενεπιτιχαμεν.να σε δουλενσομεν.ετουτος εχι.
προφασες πολες.λεγι μπος κεπαγο.κε εχοντας.ονομα.να μιν.ζιμιοσο.το
μοναστρι.κεταεξις.ομος προσταξε μας αλο τιποτις.λεγοαντουκαμουν
εβαγγελισταδες.με πετραδια.με σμαλτο.κοντολογις.τα εκαμαν.μου τα-
στιλαν.[...]

† αποθανεν.ομελετιος.χορις διατα.εβγικεν.ονομα.πος ηπεν τους δι-
δασκαλους.οτι σας φοτισι ο θεος.εκινο καμετε.δια τιν ψιχι μου. ηπεν
κε ο πατριαρχις.καμετε οτι σας φοτισι ο θεος.εκαμαν.ενα σχολιο.
οσαν.τις παντοβας.γραφοννστουλογου μου.ανελθις στιν μοσχοβια.σου-

ταζομεν προς θελι.εχιδιαφοροτομοναστιρι σας.χιλια γροσα πλεον.ετιμα-
στικα να παγο.ηδου κε ηλθεν.ο αρχιμανδριτις.παπακηριλος στολιοβι.
ενετι -1^o86- τονοεμβρι. [...]

† ασ ελθομεν.στο προκημενο.εδιξα.τιν γραφι.τον διδασκαλον.τον
αγιον αρχιμανδριτη.κε λεγο.ηδου οπου ετιμαζομουν.να παγο.τορα επιδι.
κε εκοπιασες.τι καμιχρια.να παγο εγο.γραφο τους διδασκαλους.εκινο.
οπου εχουν.να καμουν ηστουλογον.νατο καμουν.στι πανοσιοτιτασιν.
ομος σεπαρακαλο.να τρεχis.κατα τες.γνομεστων.εκινη εχοντας.τορα τοσι
εξουσια.βασιλικη διδασκαλι.ολα τααρχοντοπουλα.στο σκολιο.ολι η αρ-
χοντες.εδικη τον.εχοντας.κετο βιος.τον μελετιου.ης χιρας τον.οντες.κε κε-
φαλονιτες.καμι χρια.τοταπινο.ανθελis.να καμις δουλια.αυτα κε αλα.του
επαγαγγελνα.ετζι.εκαθισα.κεεγραφα.οτι μου φοτισεν.ο θεος. [...]

επιγεν.ο αγιος αρχιμανδριτις.στιν μοσχοβια εδοσεν τα γραματα.
επιστιν.αλιςλογis.με ζορι.μον γραφι.να μου στιλις τες γραφες.οπου
μονδιξες.του μελετιου.οπουγραφεν.αποκατου.μελέτιος σιναητις.εγο κετες
γραφες.δεν ιταν βολετο.να τες στιλο.διατι.ηχαν αλες ηποθεσες. [...]

εκοφα απο κατου.το ονομα.κετοστιλα.τιποτις δενεκατορθοσεν Εγρα-
ψασιμον.η διδασκαλι.αιριταριματα.κεπος.εθαρουσεν.ο αρχιμανδριτις προς.
με τα μεγαλα του δονδια.να μας φοβερισι.ομος ας εχι.τιναμαρτια. [...]
ετζι κοντολογis.εγριουσεν.ο αρχιμανδριτις.ηπεν.δια τους διδασκαλους.οτι
ηπεν.εγραψαν εκηνη.οτι εγραψαν.προφασες.πολονλογιον κε απο τα διο
μερι.κε κινι δενεκαλοπαθαν.επαγισαν.κακοςκακων.εγριεψαν.προς παν.να
αγορασουν.χοργιο.κειχανκατανου.να φιγουν.κετους.εγδισαν.οχι του μελε-
τιου.μονου κε οτι εκαζαντισαν.ολα τα πικραν.τορα εβρισκουντεν.σιμα.
σεναν αρχιερεα.στινεπαρχια νοβογκροτ.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

286, 1 ντανζικα: τὸ Danzig. 286, 3 ριγας: ὁ βασιλέας τῆς Πολωνίας Ἰωάννης Σομπιέσκι. 286, 3 Μπούτζι: ἡ Βεσσαραβία. 286, 5-7 ἡ βασιλις και πατριαρχis εζιτισαν απο τιν μεγαλιν εκλिसιαν να τους στιλουν διδασκαλους: ἡ πρόσκληση τοῦ πατριάρχη Μόσχας Ἰωακείμ διαβιβάστηκε μέσω τοῦ Μελέτιου Δομέστικου στὸν Δοσίθεο Ἱεροσολύμων. Αἴτημα γιὰ ἀποστολὴ διδασκάλων εἶχαν διατυπώσει οἱ τσάροι Ἰβάν ὁ Ε' καὶ Πέτρος ὁ Μέγας. Βλ. Α. Λάσκαρις, ὁ.π., σ. 26· Χρ. Παπαδόπουλος, ὁ.π., τ. Δ', σ. 5· Κ. Παπουλίδης, ὁ.π., σ. 334. 286, 8 ο τρανιτερος: πρόκειται γιὰ τὸν Ἰωαννίκιο Λειχούδη. 286, 8-9 διο πεδια οπου σπουδαζουν στιν Βενετια: ὁ Ἄνα-στάσιος καὶ ὁ Νικόλαος Λειχούδης, γιοὶ τοῦ Ἰωαννίκιου. Γιὰ τὴ διαμονὴ τους στὴ Βενετία καὶ τὴ μεταγενέστερή τους μετάβαση στὴ Ρωσία βλ. Ἦλ. Τσιτσέλης, *Κε-φαλληνιακὰ Σύμμικτα*, Α' 1906, σ. 353· Κ. Παπουλίδης, ὁ.π., σ. 337. 286, 15 μόναζα: ξεμονάχισσα. 286, 15 σουμπετζικι: ὁ Σομπιέσκι. 287, 6 ἡ εζαγαρ: οἱ ἐξ Ἀγάρ, οἱ Ἀγαρηνοί, οἱ Τοῦρκοι. 287, 19 ἡ ριγισα: ἡ γαλλίδα πριγκίπισσα

Marie Casimire de la Grange d'Arquien, σύζυγος τοῦ Σομπιέσκι. 287, 20 στινια: στήν ὕ[γεί]α. 287, 24 γερο.μνημονα: ὁ Πάνος Ἱερομνήμων, ἔμπορος στή Βενετία. 287, 27 Ο μελετιος.ο μεγάλος: ὁ Μελέτιος Δομέστικος. 287, 26 κυρ ανανια: ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ Ἀνανίας (1671-1681), γνωστός γιά τήν ἀντίθεσή του πρὸς τὸν Δοσίθεο Ἱεροσολύμων στὰ πλαίσια τοῦ σιναΐτικου ζητήματος. 287, 27 μου γραφουν. η διδασκαλι: δὲν ἔχει ἐπισημανθεῖ, ὡς τώρα, ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Χατζη-κυριάκη μὲ τοὺς Λειχοῦδες. 287, 35 αποθανεν ο Μελετιος: ὁ Μελέτιος Δομέστικος πέθανε στὴν Μόσχα τὸ 1686. 287, 35 χωρις διατα: χωρὶς νὰ ἔχει ἀφήσει διαθήκη. 287, 37 ο πατριαρχεις: ὁ Μόσχας Ἰωακείμ (1674-1690). 288, 2 παπακηριλος: πρέπει νὰ εἶναι ὁ Κύπριος ἀρχιμανδρίτης Κύριλλος ὁ ὁποῖος ἐπέστρεψε στὸ Σινᾶ ἀπὸ τὴ Μόσχα τὸ 1691. 288, 22 επαγισαν κακοςκακου: ὁ Χατζηκυριάκης ἀναφέρεται, προφανῶς, στὴν ἐξορία τῶν Λειχοῦδων ἀπὸ τὴ Μόσχα. 288, 23 ιχανκατανου.να φηγουν: δὲν γνωρίζουμε ἀπὸ ἄλλη πηγὴ τὴν ἀπόπειρα τῶν Λειχοῦδων νὰ φύγουν κρυφὰ ἀπὸ τὴ Ρωσία. 288, 25 αρχιερεα: πρόκειται γιά τὸν Ἰώβ, μητροπολίτη τοῦ Νόβγκοροντ, πού ἔδρασε τὸ 1706 ἐκκλησιαστικὴ σχολὴ στὴν ὁποία κάλεσε τοὺς Λειχοῦδες νὰ διδάξουν.

Ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου

Ἐλεϊπα εἰς τὴ Ντάντζικα· ἄκουσα πὼς ἤλθαν στὴν Λεχία δύο διδάσκαλοι καὶ τοὺς ἐκράτησεν ὁ Ρήγας. Ἄφησα ἀτέλιωτες δουλιές καὶ ἤλθα χάριν κυβερνήσεως. Εἶχεν πάγει ὁ Ρήγας στὸ σεφέρι πρὸς τὸν Μπούτζι, στοὺς Τατάρους. Τοὺς ἐπῆρεν ἀντάμα. Τοὺς ἔκλεψαν τὰ ροῦχα των, ἐκακοπάθισαν ἀπὸ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα καθὼς ἐμολογοῦσαν.

Εἶπασί μου καὶ ὅλη τὴν ἱστορία, πὼς οἱ βασιλεῖς καὶ πατριάρχης Μοσχόβιας ἐζήτησαν ἀπὸ τὴν μεγάλην Ἐκκλησία νὰ τοὺς στείλουν διδασκάλους. Ἐτῆ εμεῖς ἤμεσταν ἀπὸ τὴν Κεφαλονιά αὐτάδελφοι. Ἐγὼ ὁ τρανύτερος εἶχα πρεσβυτέρα — καὶ ἔχω καὶ τὴν σήμερο δυὸ παιδιὰ ὁποῦ σπουδάζουν στὴν Βενετία. Τώρα ἐδῶ μᾶς ἐκράτησαν ἀκόμη ἔβαλαν καθὼς βλέπεις καὶ μᾶς φυλάγουν, νὰ μὴν πωσ καὶ γράψωμεν πουθενὰ «σῶσον ἐλέησον».

Ἐτῆ ἐπῆγα· ἔμαθα τὰ γενόμενα, πὼς εἶπαν οἱ Γεζουῆτοι τοῦ Ρήγα πὼς οἱ Μόσχοβοι στὰ πάντα μᾶς περνοῦν στὲς δύνამες. Ὅμως μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀμαθεῖς τοὺς παίζομεν ὡς θέμεν. Τώρα μᾶς γράφουν ἀπὸ τὴν Μπόλη πὼς τοῦτοι εἶναι πολλὰ σοφοὶ στὰ λατίνα καὶ στὰ ἑλληνικά, καὶ θέλουν ἀνοίξουν τὰ μάτια τῶν Μοσχόβων. Ἐτῆ ἐβρῆκα καιρό, μόναξα καὶ ἐσύντυχα τὸν Ρήγα τὸν Σουμπέτζικι, ὅτι εἶχεν πολλὴ ἀγάπη στοῦ λόγου [μου]. Λέγω: Ρήγα μου, διατὶ κρατεῖ ἡ γαληνότη σου αὐτουνοὺς τοὺς καλογέρους, καὶ εἶναι ἀτιμία στοῦ λόγου μου, ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον, πὼς δὲν φτάνει ἡ δύνამίς μου νὰ τοὺς ξορθώσω ἔχοντας παρησία καὶ θάρρος τῆς γαληνότης σου;

† Ἐδοσεν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτυχεν ὥρα εὐλογημένη. Λέγει, ξέρεις, χατζῆ αὐτὸ ὅπου ἐπιχειρήσθηκα νὰ κάμω; Λέγω, καλὰ τὸ ξέρω. Λέγει νὰ μὴν πως καὶ ἐπῆραν μυρωδιὰ οἱ ἐξ Ἀγάρ, καὶ ἐπρόσταξαν τὸν Οἰκουμενικὸ καὶ στέλουν τοὺς παρόντας νὰ ἐμποδίσουν τὴν δουλειά. Λέγω, ὄχι Γαληνότατε, μὲ τὸ κεφάλι μου πιάνομαι.

Ἀπὸ καιροὺς ἔλεγεν ὁ Σουμπέτζικι ὅτι πὼς ὅλα τὰ ἔθνη ἐμποροῦσα μὲ τέχνη καὶ σοφία, νὰ τὰ μετακινήσω. Ἡδὲ τοὺς Μοσχόβους, τὰ δυνατὰ βουβάλια, δὲν μπορῶ νὰ τὰ μετασαλεύσω — ἤγουν νὰ κάμει τέλεια ἀγάπη, ἔνεκεν στοὺς ἐξ Ἀγάρ [...].

Ἐφώτισεν καὶ ἐμένα τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ λέγω Γαληνότατε, ἐτοῦτοι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι τῆς Τουρκίας, εἶναι ἀπὸ τὴν Κεφαλονιά, τόπος τοῦ Βενετζάνου, καὶ εἶναι σοφοὶ καὶ μεγάλοι ἄνθρωποι, ὅπου ἐμποροῦν ἀκόμα καὶ νὰ συντύχουν τοὺς ἴδιους βασιλεῖς καὶ τὸν Πατριάρχη καὶ νὰ παρακινήσουν σ' αὐτὴν τὴν ὑπόθεση.

† Εὐλογητὸς ὁ Θεός. Ἦταν νύχτα. Ἐκεῖνοι εἶχαν πλαγιάσει, ἀδείπνητοι, λυπημένοι καὶ τρογύρω των στρατιῶτες καὶ τοὺς φυλάγουν. Καὶ ὁ Ρήγας γλίγορι γλίγορι καὶ πηγαίνουν καὶ τοὺς φέρνουν μὲ χρυσὸ ἀμάξι. Καὶ ὅσο νὰ ἔλθουν, ἐστρώθη ἡ τράπεζα. Πρώτη νὰ ἔλθει ἡ ρήγισα. Ἐσήκωσαν τὰ ρηγόπουλα, ἔστειλεν νὰ ἔλθουν οἱ μεγαλύτεροι ἄρχοντες. Ἐσήκωσαν γεμάτα στὴν ὑ(γει)ὰ τῶν βασιλέων, στὴν ὑ(γει)ὰ τοῦ πρίντζιπα τῆς Βενετίας. Τὴν ἐπαύριο ροῦχα, φορεσιές, ἄμαξα, ἄνθρωπους, ἕως στὸ Κίοβο. Ἐστειλεν ὁ χατμάνος τοὺς ἐπῆρεν, τοὺς ἔστειλεν στὴν Μοσχοβία. Τοὺς ἐχάρισαν σαμούργια, Μοῦ τὰ ἔστειλαν, ὅτι μοῦ εἶχαν παραγγεῖλει νὰ στείλω στὴν Βενετία ἄσπρα διὰ τὰ παιδιὰ, ὅπου ἐσπουδάξαν. Τὰ στέλνω στὸν Γερομνήμονα, ἐπουλοῦσα τὰ σαμούργια καὶ τὰ ἔπερνα.

Ὁ Μελέτιος ὁ μέγας, ποῦχεν σηκώσει τοὺς Πατριάρχους, καὶ ἦταν καὶ στοῦ Σινᾶ τὸ Ὄρος καὶ πῆρεν καὶ τὸν κύρ Ἀνανία — εἶχαμεν μεγάλες ἀγάπες — ἀπόκτησεν βίος. Μοῦ γράφουν οἱ διδάσκαλοι: πρόσταξέ μας τί καλωσύνη νὰ σοῦ κάμωμεν. Λέγω ἄλλο δὲν θέλω, μόνον νὰ παρακινήσετε τὸν κύρ Μελέτιο νὰ ἔλθει νὰ πηγαίνωμεν στοῦ Σινᾶ, ἐπειδὴ καὶ ἔχει ἐκεῖ τὴν μετάνοιά του. Μὲ ἀποκρίνοντεν πὼς δὲν ἐπιτύχαμεν νὰ σὲ δουλεύσομεν. Ἐτοῦτος ἔχει πρόφασες πολλές. Λέγει, μήπως καὶ πάγω, καὶ ἔχοντας ὄνομα, νὰ μὴν ζημιώσω τὸ μοναστήρι, καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅμως πρόσταξέ μας ἄλλο τίποτις. Λέγω, αὐτοῦ κάμουν ἐβαγγελιστάδες μὲ πετράδια, μὲ σμάλτο. Κοντολογίς τὰ ἔκαμαν, μοῦ τὰ ἔστειλαν. [...]

Ἀπῶθανεν ὁ Μελέτιος χωρὶς διάτα. Ἐβγῆχεν ὄνομα πὼς εἶπεν

τούς δασκάλους, ὅτι σᾶς φωτίσει ὁ Θεός, ἐκεῖνο κάμετε διὰ τὴν ψυχὴ μου. Εἶπεν καὶ ὁ Πατριάρχης κάμετε ὅ,τι σᾶς φωτίσει ὁ Θεός. "Ἐκαμαν ἓνα σκολιὸ ὡσάν τῆς Πάντοβας. Γράφουν στοῦ λόγου μου: "Ἄν ἔλθεις στὴν Μοσχοβία, σοῦ τάζομεν πῶς θέλει ἔχει διάφορον τὸ μοναστήρι σας χίλια γρόσια πλέον. Ἐτοιμάστηκα νὰ πάγω. Ἴδου καὶ ἦλθεν ὁ ἀρχιμανδρίτης Παπα Κύριλλος στὸ Λιόβι ἐν ἔτει — 1686 — τὸ Νοέμβρη. [...]

† "Ἄς ἔλθωμεν στὸ προκείμενο. Ἐδειξα τὴν γραφὴ τῶν διδασκάλων τὸν ἅγιο ἀρχιμανδρίτην καὶ λέγω: Ἴδου ὅπου ἑτοιμαζόμεον νὰ πάγω. Τώρα, ἐπειδὴ καὶ ἐκόπιασες, τί κάμει χρεῖα νὰ πάγω ἐγώ; Γράφω τοὺς διδασκάλους, ἐκεῖνο ὅπου ἔχουν νὰ κάμουν εἰς τοῦ λόγου (μου) νὰ τὸ κάμουν στὴ πανοσιότητά σου. "Ὅμως σὲ παρακαλῶ νὰ τρέχεις κατὰ τὲς γνῶμες των. Ἐκεῖνοι, ἔχοντας τώρα τόση ἐξουσία, βασιλικοὶ διδάσκαλοι, ὅλα τὰ ἀρχοντόπουλα στὸ σκολειό, ὅλοι οἱ ἄρχοντες ἐδικοὶ των, ἔχοντας καὶ τὸ βιὸς τοῦ Μελέτιου εἰς χεῖρας των, ὄντες καὶ Κεφαλονίτες, κάμει χρεῖα τὸ ταπεινό, ἂν θέλεις νὰ κάμεις δουλειά. Αὐτὰ καὶ ἄλλα τοῦ ἐπαράγγελνα. Ἐτῆ ἐκάθησα καὶ ἔγραψα ὅτι μοῦ φώτισεν ὁ Θεός [...].

Ἐπῆγεν ὁ ἅγιος ἀρχιμανδρίτης στὴν Μοσχοβία, ἔδωκεν τὰ γράμματα, ἐπίστην ἄλλοις λόγοις μὲ ζόρι. Μοῦ γράφει: νὰ μοῦ στείλεις τὲς γραφὲς ὅπου μοῦ δεῖξες τοῦ Μελέτιου, ὅπου γράφεν ἀπὸ κάτου Μελέτιος Σιναίτης. Ἐγὼ καὶ τὲς γραφὲς δὲν ἦταν βολετὸ νὰ τὲς στείλω διατι εἶχαν ἄλλες ὑπόθεσες [...]. ἔκοψα ἀπὸ κάτου τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἴστυλα. Τίποτις δὲν ἐκατόρθωσεν. Ἐγράψασί μου οἱ διδάσκαλοι ἄρητα ῥήματα καὶ πῶς ἐθαρροῦσεν ὁ ἀρχιμανδρίτης πῶς μὲ τὰ μεγάλα του δόνδια νὰ μᾶς φοβερίσει. "Ὅμως ἄς ἔχει τὴν ἁμαρτία [...].

Ἐτῆ κοντολογίς, ἐγύρισεν ὁ ἀρχιμανδρίτης, εἶπεν διὰ τοὺς διδασκάλους, ὅτι εἶπεν, ἔγραψαν ἐκεῖνοι ὅτι ἔγραψαν, πρόφασες πολλῶν λογιῶν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Καὶ κεῖνοι δὲν ἐκαλόπαθαν, ἐπάγησαν κακῶς κακοῦ. Ἐγύρεψαν πῶς πᾶν νὰ ἀγοράσουν χωριὸ καὶ εἶχαν κατὰ νοῦ νὰ φύγουν καὶ τοὺς ἐγδυσαν. "Ὅχι τοῦ Μελέτιου μόνου, ὅ,τι ἐκαζάντισαν ὅλα τὰ πῆρα. Τώρα ἐβρίσκουντεν σιμὰ σ' ἓναν ἀρχιερέα στὴν ἐπαρχία Νόβογκροτ.

Ντόρη Παπαστράτου